

การบริหารจัดการศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชนแบบยั่งยืน
เครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชนสุโขทัย
**Community Based Tourism Management for Sustainable Tourism
Development Tourism Network by Sukhothai Community**

กรรณิการ์ ไกรกิจราษฎร์,
โชติ บดีรัฐ และ ศรชัย ท้ามิตร
มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
**Kannika Kraikijrat,
Chot Bodeerat and Sornchai Taomitr**
Pibulsongkram Rajabhat University, Thailand
Corresponding Author, E-mail : kannika.kr@psru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระดับการบริหารจัดการศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชนแบบยั่งยืน 2) เพื่อเปรียบเทียบการบริหารจัดการศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชนแบบยั่งยืน และ 3) เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชนแบบยั่งยืน เป็นวิธีวิจัยแบบผสมวิธี การวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 คน รวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยสถิติเชิงพรรณนา แจกแจงความถี่หาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงมาตรฐาน และสถิติเชิงอนุมาน ทดสอบค่า t - test F - test วิเคราะห์ค่าเฉลี่ยรายคู่ใช้ LSD การวิจัยเชิงคุณภาพ การสนทนากลุ่ม จำนวน 20 คน การสัมภาษณ์แบบเชิงลึก จำนวน 10 คน และเจ้าหน้าที่หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง จำนวน 15 คน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า

1) ระดับการบริหารจัดการศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชนแบบยั่งยืน โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ด้านการดึงดูดทางการท่องเที่ยว มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ ด้านศักยภาพของบุคลากรชุมชน ด้านการจัดการข้อมูลเพื่อให้บริการนักท่องเที่ยว ด้านการสร้างการรับรู้คุณค่า ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน ด้านการบริหารจัดการท่องเที่ยว และด้านความปลอดภัย

2) เปรียบเทียบการบริหารจัดการศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชนแบบยั่งยืน พบว่า เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ มีความคิดเห็นแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3) แนวทางการการบริหารจัดการศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชนแบบยั่งยืน พบว่า ต้องเริ่มจากคนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ ผู้นำชุมชนต้องเข้มแข็ง เครือข่ายทุกภาคส่วนต้องส่งเสริมผลักดัน ชุมชนต้องเป็นเจ้าบ้านที่ดี สร้างความรู้สึกลดภัย ความน่าเชื่อถือ รักษาความเป็นเอกลักษณ์ ความมีชื่อเสียง

* วันที่รับบทความ : 16 เมษายน 2567; วันที่แก้ไขบทความ 15 พฤษภาคม 2567; วันที่ตอบรับบทความ : 16 พฤษภาคม 2567

รู้จักวางแผนมองเห็นคุณค่า เชื่อมโยงการท่องเที่ยวแบบบูรณาการ เข้ามามีส่วนร่วมในการฟื้นฟู อนุรักษ์ พัฒนา ต่อยอดสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นของคนในชุมชนอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ : การบริหารจัดการ; ศักยภาพ; การท่องเที่ยวโดยชุมชน; ยั่งยืน

Abstract

This study has three objectives which are 1) To study the sustainable management capacity of community-based tourism, 2) To compare the sustainable management capacity of community-based tourism, and 3) To examine guidelines for managing the potential of sustainable community tourism. This study adopts a mixed-methods research design and utilizes the following data collection methods as follows; 1. Quantitative research involves collecting data through methods such as surveys, analyzing statistical data, distributing frequency distributions, finding percentage values, calculating mean and standard deviation, and inferential statistics. It includes conducting t-tests, F-tests, paired LSD tests, from a sample group of 400 individuals. 2. Qualitative research, the data collected from focus group discussions of 20 people, in-depth interviews samples of 10 people, and 15 people from relevant government agencies.

The results of the research revealed that firstly, the level of management of sustainable community tourism potential is at a high level when considering each aspect, for example, the tourism attraction aspect has the highest average. Followed by the potential of community personnel, data management to serve tourists, creating awareness of value, community participation, tourism management, and safety, respectively. Secondly, in the comparison of the sustainable management capacity of community-based tourism, it was found that statistically significant differences were found in gender, age, education level, and occupation at a significance level of 0.05.

Thirdly, the collected data illustrated that to ensure sustainable management guidelines for community-based tourism, the community participating in management played the most important role including a strong level of leadership of Community leaders. In practice, all sectors of the community-based tourism network must be encouraged and empowered. Communities must act as good hosts, fostering a sense of safety, and trustworthiness, maintaining uniqueness, and reputation, valuing and preserving heritage, and integrating sustainable tourism into community development to contribute to the sustainable conservation and advancement, towards a sustainable quality of life for the people within the community.

Keywords : Management; Potential; Community tourism; Sustainability

บทนำ

จากข้อมูลขององค์การการท่องเที่ยวโลกแห่งสหประชาชาติ (The United Nation World Tourism Organization : UNWTO) ได้ระบุถึงความนิยมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวจากนานาชาติในปี พ.ศ. 2560 ว่ามีนักท่องเที่ยวที่เดินทางจากทั่วทั้งโลกกว่า 1,326 ล้านคน ในจำนวนนี้มีนักท่องเที่ยวเดินทางท่องเที่ยวเพื่อจุดประสงค์ในการพักผ่อนมากถึง 729 ล้านคน ประเมินการรายได้จากการท่องเที่ยวมีมูลค่าถึง 1,340 พันล้านเหรียญสหรัฐ โดยมีนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเที่ยวในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก ประมาณ 323 ล้านคน สร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจ จากการท่องเที่ยวมากถึง 390 พันล้านเหรียญสหรัฐ คิดเป็นเงินไทยประมาณ 12.87 ล้านล้านบาท จากนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเที่ยวในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกทั้งหมดนั้น มีนักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มากถึง 120.4 ล้านคน ประเมินการรายได้จากการท่องเที่ยวมีมูลค่าถึง 130.7 พันล้านเหรียญสหรัฐ คิดเป็นเงินไทยประมาณ 4.3 ล้านล้านบาท โดยนักท่องเที่ยวที่เข้ามาในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ สถิติพบว่ามีจำนวนมากขึ้นทุกปีต่อเนื่องกัน จากมูลค่าทางเศรษฐกิจที่มากมายมหาศาลจากการท่องเที่ยวนี้ กล่าวได้ว่า การท่องเที่ยวมีความสำคัญกับระบบเศรษฐกิจของทุกประเทศ เพื่อการพัฒนาประเทศให้เจริญเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน รัฐบาลของทุกประเทศจึงให้ความสำคัญกับนโยบาย ด้านการท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก (The United Nation World Tourism Organization : UNWTO, 2561) หรืออาจกล่าวได้ว่า “การท่องเที่ยวเป็นพลังแห่งการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของโลกในศตวรรษที่ 21”

จากการท่องเที่ยวที่มีอิทธิพลต่อเศรษฐกิจในระดับโลก จึงทำให้ประชาคมอาเซียนจำเป็นต้องเข้ามามีบทบาท และให้ความสำคัญต่อการสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจ จากการท่องเที่ยวในประเทศสมาชิก ซึ่งปรากฏเห็นได้ชัดเจน จากสาระสำคัญของการจัดทำแผนแม่บท ว่าด้วยความเชื่อมโยงระหว่างกันในอาเซียน หรือ Master Plan on ASEAN Connectivity : MPAC ด้านการสร้างเชื่อมโยงระหว่างกันในระดับประชาชน โดยเฉพาะด้านการท่องเที่ยว มีการสนับสนุนให้ประชาชนในภูมิภาคอาเซียน สามารถเดินทางไปมาหาสู่กันได้อย่างสะดวกยิ่งขึ้น มีการเสริมสร้างความเข้าใจและความสัมพันธ์อันดีระหว่างประชาชนด้วยกัน รวมถึงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีความรู้ พัฒนาทักษะและขีดความสามารถในการแข่งขัน สอดรับกับความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของภูมิภาคและเศรษฐกิจโลก ซึ่ง MPAC ฉบับแรกที่เริ่มใช้ระหว่างปี พ.ศ. 2553-2558 นำไปสู่การสร้างความร่วมมือในด้านต่างๆ ระหว่างประเทศสมาชิก ความร่วมมือที่สำคัญประการหนึ่ง คือ การสร้างเชื่อมโยงระหว่างกันในอาเซียน (ASEAN Connectivity) โดย MPAC 2010 มุ่งเน้นการขยายความเชื่อมโยงที่มีอยู่แล้วในภูมิภาค ซึ่งเน้นการจัดการกับ “การเชื่อมโยงสิ่งที่ขาดหายไป” หรือ “missing links” โดยการสนับสนุนให้ประชาชนในประเทศสมาชิกอาเซียนไปมาหาสู่กันได้สะดวกมากยิ่งขึ้น สร้างความเข้าใจและความสัมพันธ์อันดีระหว่างประชาชน ผ่านการแลกเปลี่ยนด้านการศึกษา วัฒนธรรม และการท่องเที่ยว ความสำเร็จจากแผนแม่บทว่าด้วยความเชื่อมโยงระหว่างกันในอาเซียนฉบับแรก หรือ

MPAC 2010 ทำให้เกิดแผนแม่บทว่าด้วยความเชื่อมโยงระหว่างกันในอาเซียนฉบับที่สอง หรือ Master Plan on ASEAN Connectivity 2025 : MPAC 2025 ในฉบับปัจจุบันซึ่งใช้ระหว่างปี พ.ศ. 2559-2568 ได้กำหนดยุทธศาสตร์การดำเนินงานที่สำคัญ คือ ยุทธศาสตร์ด้านการเคลื่อนย้ายของประชาชน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนในชาติสมาชิกอาเซียน สามารถเดินทางติดต่อและสร้างความใกล้ชิดระหว่างกันภายในอาเซียนได้สะดวกขึ้น และการปรับสมดุลของอุปสงค์และอุปทานด้านทักษะการปฏิบัติงานของบุคลากรในอาเซียน และเพิ่มการเคลื่อนย้ายของนักศึกษาอาเซียนให้สามารถเรียนรู้ความเป็นตัวตนของประเทศสมาชิกได้อย่างเข้าใจมากขึ้น (ASEAN Secretariat, 2010)

การเตรียมความพร้อมของประเทศไทยในการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนนั้น ประเทศไทยมีการเตรียมความพร้อมด้านการท่องเที่ยว ในการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนมาเป็นเวลานานมาก โดยเฉพาะภาคเอกชน ซึ่งมีศักยภาพในการจัดการท่องเที่ยวได้มาตรฐานในระดับโลก สอดรับกับการสนับสนุนอย่างจริงจังจากภาครัฐ จนทำให้ประเทศไทยได้รับการยอมรับว่า เป็นประเทศที่น่าท่องเที่ยวที่สุดแห่งหนึ่งของโลก เห็นได้จากการที่ประเทศไทย เป็นประเทศจุดหมายปลายทาง ของนักท่องเที่ยวจากทั่วโลก และจากสถิติที่มีเมืองน่าท่องเที่ยวที่สุด ติดอันดับหนึ่งของโลกหลายปีอย่างกรุงเทพมหานคร เมืองที่มีชื่อเสียงทางด้านแหล่งท่องเที่ยวทางอากาศทางทะเล ที่ติดอันดับโลกอย่างจังหวัดภูเก็ตและเมืองพัทยาจังหวัดชลบุรี หรือเมืองที่มีชื่อเสียงทางด้านวัฒนธรรมที่เป็นจุดเด่นของประเทศไทยอย่างจังหวัดเชียงใหม่ จากตัวอย่างความสำเร็จของจังหวัดต่างๆ ข้างต้น ยืนยันความสามารถในการจัดการท่องเที่ยวของประเทศไทยได้เป็นอย่างดี ซึ่งล้วนเกิดจากการเตรียมความพร้อมของภาครัฐและภาคเอกชนในการร่วมกันทำงานอย่างลงตัวสอดคล้องกันอย่างมีประสิทธิภาพ (สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ, 2561)

การดำเนินการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวของประเทศไทย จากภาครัฐโดยกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาได้เป็นหน่วยงานหลักในการดำเนินงานยุทธศาสตร์ ด้านการเคลื่อนย้ายประชาชนของไทยภายใต้ MPAC 2025 (National Focal Points) ให้เป็นรูปธรรม และได้มีการกำหนดแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของประเทศ พ.ศ. 2560-2564 โดยกรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ภายใต้วิสัยทัศน์ “มุ่งสู่การเป็นแหล่งท่องเที่ยวคุณภาพที่เติบโตอย่างสมดุลและยั่งยืน บนพื้นฐานความเป็นไทยตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม” ซึ่งการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวตามแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของประเทศ พ.ศ. 2560-2564 โดยกรมการท่องเที่ยว นั้น แบ่งช่วงระยะเวลาในการพัฒนาออกเป็น 3 ช่วง โดยมีสาระสำคัญของแนวทางการดำเนินการ ได้แก่ แนวทางระยะสั้น (Preparation - term ปี พ.ศ. 2560-2564) แนวทางระยะกลาง (Medium - term ปี พ.ศ. 2565 - 2569) และแนวทางระยะยาว (Long - term ปี พ.ศ. 2570 - 2579) (กรมการท่องเที่ยว, 2560) จากแนวทางการดำเนินงานของภาครัฐด้านการท่องเที่ยว ทำให้เกิดโครงการ “ชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี” ของกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย ที่กำหนดวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากให้เกิดรายได้กับชุมชน ยกระดับ

คุณภาพชีวิตของประชาชนอย่างทั่วถึง กระตุ้นเศรษฐกิจและสังคมภายในประเทศให้มีความเข้มแข็ง พัฒนาคุณภาพ ยกระดับมาตรฐานผลิตภัณฑ์ OTOP กลุ่มผู้ประกอบการสามารถปรับตัวและพัฒนาผลิตภัณฑ์ เพื่อเข้าสู่ความพร้อมขาย ทำให้สามารถสร้างรายได้มากขึ้น และเพื่อเชื่อมโยงเส้นทางในการท่องเที่ยว เมืองหลัก เมืองรอง และชุมชน พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้มีความโดดเด่น มีความพร้อมบนอัตลักษณ์ของชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี สร้างและพัฒนาบุคลากรผู้ประกอบการ และผู้ที่เกี่ยวข้องในชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี ให้มีขีดความสามารถในการคิดเชิงสร้างสรรค์ และนำมาต่อยอดการบริหารจัดการชุมชนได้อย่างเหมาะสม (กรมการพัฒนาชุมชน, 2561 : 9)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการบริหารจัดการศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชนแบบยั่งยืน เครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชนสุโขทัย ในการบูรณาการเพื่อสร้างรูปแบบ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับของการบริหารจัดการศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชนแบบยั่งยืน เพื่อศึกษาพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวต่อการท่องเที่ยวโดยชุมชนแบบยั่งยืน เพื่อเปรียบเทียบการบริหารจัดการศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชนแบบยั่งยืน อันจะทำให้ประชาชน ผู้ประกอบการในพื้นที่และหน่วยงานราชการในจังหวัดสุโขทัย ทราบถึงแนวทางการบริหารจัดการศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชนแบบยั่งยืน ให้มีมาตรฐานเหมาะสมกับศักยภาพของชุมชนและความต้องการของนักท่องเที่ยว และสามารถนำไปเป็นแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน สร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างหน่วยงานราชการและชุมชนได้อย่างสอดคล้องลงตัว สามารถใช้เป็นหลักในการดำเนินงานด้านต่างๆ ได้อย่างเหมาะสม อันจะนำไปสู่การพัฒนาของชุมชนอย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการบริหารจัดการศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชนแบบยั่งยืน เครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชนสุโขทัย
2. เพื่อเปรียบเทียบการบริหารจัดการศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชนแบบยั่งยืน เครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชนสุโขทัย
3. เพื่อศึกษาแนวทางการการบริหารจัดการศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชนแบบยั่งยืน เครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชนสุโขทัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยผสมผสานวิธีระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยรายละเอียดระเบียบวิธีวิจัยมีดังต่อไปนี้

การวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวในรูปแบบการท่องเที่ยวโดยชุมชนในจังหวัดสุโขทัย จากข้อมูลสถิตินักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวในจังหวัดสุโขทัย จำนวนนักท่องเที่ยวทั้งหมด 1,470,487 คน (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2563) ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่ได้จากการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างด้วยตารางสำเร็จรูปของ Taro Yamane (Yamane, 1973 อ้างใน บุญชม ศรีสะอาด, 2556) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95 % และที่ระดับความคลาดเคลื่อน $\pm 5 \%$ ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะใช้ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสม คือ จำนวน 400 คน

การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ คัดเลือกโดยวิธีการแบบเจาะจง (purposive sampling) คือ 1) ประชาชนในกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสุโขทัย โดยการเก็บข้อมูลในรูปแบบสนทนากลุ่ม (Focus Group) จำนวน 20 คน 2) ผู้ประกอบการในกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดสุโขทัย โดยการเก็บข้อมูลการสัมภาษณ์แบบเชิงลึก (In-Depth Interview) จำนวน 10 คน และ 3) เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในจังหวัดสุโขทัย โดยการเก็บข้อมูลการสัมภาษณ์แบบเชิงลึก (In-Depth Interview) จำนวน 15 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยเชิงปริมาณ เครื่องมือ ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaire) แบ่งออกเป็น 4 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของนักท่องเที่ยว ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพการสมรส การศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน และภูมิลำเนา

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามความคิดเห็นต่อระดับการบริหารจัดการศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชนแบบยั่งยืน เครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชนสุโขทัย ลักษณะคำถามเป็นการให้เรียงอันดับ 1-5 โดยเรียงลำดับให้ 5 คือ ความเห็นที่ท่านเห็นด้วยมากที่สุด และ 1 คือ ความเห็นที่ท่านเห็นด้วย น้อยที่สุด และแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) ซึ่งมีคำตอบให้เลือก 5 ระดับ ตั้งแต่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด ส่วนเกณฑ์คะแนนเฉลี่ยในการแปลความหมาย มีดังนี้

คะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ความหมาย
1.00 - 1.50	ความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อยที่สุด
1.51 - 2.50	ความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อย
2.51 - 3.50	ความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง
3.51 - 4.50	ความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก
4.51 - 5.00	ความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด

ส่วนที่ 4 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อเสนอแนะการบริหารจัดการศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชนแบบยั่งยืน เครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชนสุโขทัย

การวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือ ได้แก่ การสนทนากลุ่ม และการสัมภาษณ์แบบเชิงลึกเกี่ยวกับแนวทางการบริหารจัดการศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชนแบบยั่งยืน เครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชนสุโขทัย

ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

การสร้างแบบสอบถามเพื่อใช้รวบรวมข้อมูลในการวิจัยในครั้งนี้ มีลำดับขั้นตอนของการสร้างเครื่องมือดังต่อไปนี้

1. ศึกษาจากเอกสาร แนวคิด ทฤษฎีจากตำราเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชนแบบยั่งยืน เครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชนสุโขทัย เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถามและกำหนดขอบเขตในการสร้างเครื่องมือ
2. ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือเบื้องต้น เกี่ยวกับความชัดเจนของเนื้อหา ความครอบคลุมของวัตถุประสงค์ ความถูกต้องของภาษา ด้วยตัวผู้วิจัยและอาจารย์ที่ปรึกษาหลัก
3. ตรวจสอบความเที่ยงตรง (Validity) ของเครื่องมือโดยการให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ทำการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และทำการปรับปรุงเครื่องมือตามคำแนะนำซึ่งผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 ท่าน
4. นำร่างแบบสอบถามมาคำนวณค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญโดยนำมาวิเคราะห์หาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index Objective Congruence : IOC) ของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ โดยมีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.98
5. ตรวจสอบความน่าเชื่อถือได้ (Reliability) ของแบบสอบถามโดยนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขไปทดลองใช้ (Try out) กับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการศึกษาวิจัย จำนวน 30 คน มีค่า = 0.97
6. นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาการทำวิทยานิพนธ์เพื่อขอความเห็นชอบและจัดพิมพ์เป็นแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์เพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล มีขั้นตอนดังนี้

1. ขออนุญาตรับรองและแนะนำตัวผู้วิจัยจากคณะสังคมศาสตร์และการพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม ถึงหน่วยงานที่จะลงพื้นที่ไปเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัย
2. จัดเตรียมแบบสอบถามให้เพียงพอกับจำนวนกลุ่มตัวอย่าง
3. จัดเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างด้วยตนเองทั้งหมด จำนวน 400 ชุด ได้รับกลับคืนมา 400 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100
4. ดำเนินการบันทึกการสนทนา ร่วมกับการบันทึกเสียง แล้วนำข้อมูลที่ได้ตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของการตอบคำถาม เพื่อนำไปวิเคราะห์ข้อมูลในลำดับถัดไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

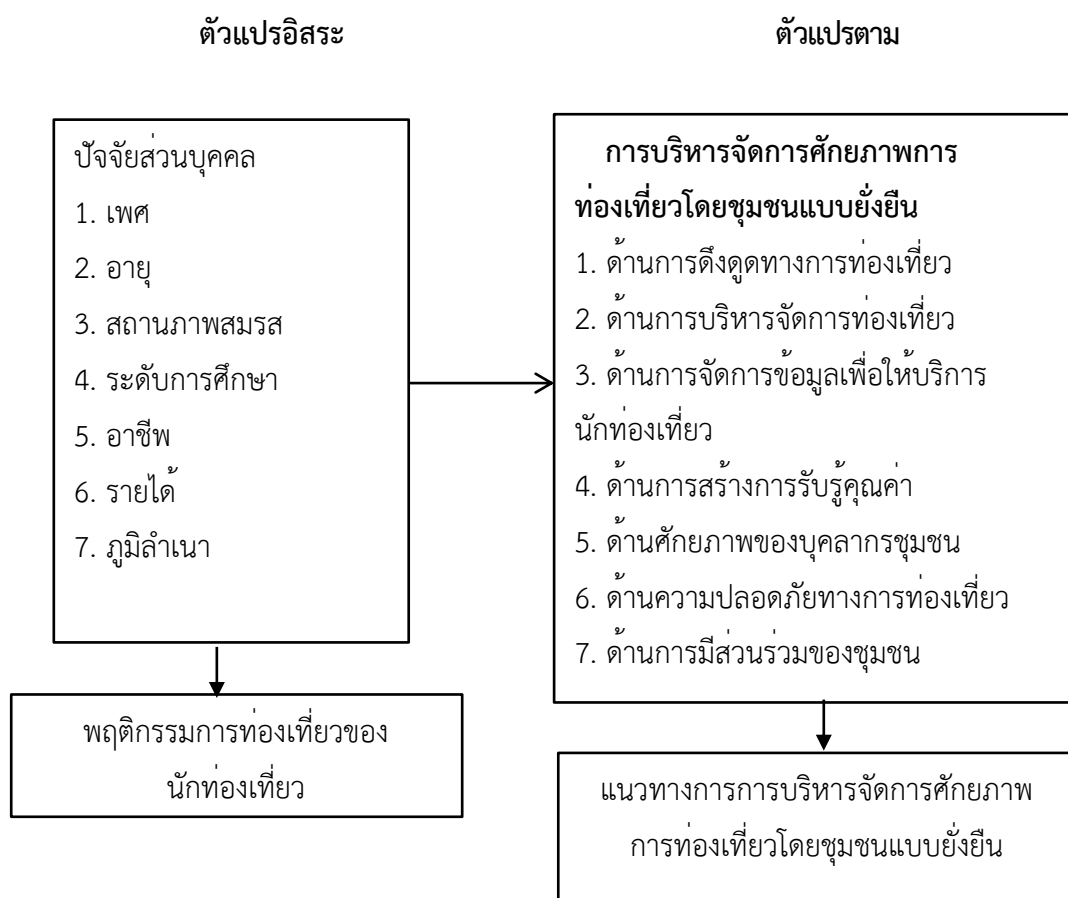
ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนในการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม (Questionnaire) และแบบสัมภาษณ์ (Interview) ดังนี้

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ โดยผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล โดยสถิติพรรณนา แจกแจงความถี่ หาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ ทดสอบค่า t - test F - test วิเคราะห์ค่าเฉลี่ยรายคู่ใช้ LSD

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การบริหารจัดการศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชนแบบยั่งยืน เครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชนสุโขทัย ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบของการท่องเที่ยวแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จึงได้นำมากำหนดเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังตารางต่อไปนี้

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัย ตามวัตถุประสงค์ ได้ดังนี้

1. ระดับการบริหารจัดการศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชนแบบยั่งยืน เครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชนสุโขทัย ทั้งหมด 7 ด้าน ผลการวิจัยพบว่า อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านการดึงดูดทางการท่องเที่ยว รองลงมา คือ ด้านศักยภาพของบุคลากรชุมชน ด้านการจัดการ

ข้อมูลเพื่อให้บริการนักท่องเที่ยว ด้านการสร้างการรับรู้คุณค่า ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน ด้านการบริหารจัดการท่องเที่ยว และด้านความปลอดภัย ดังตาราง 1 ต่อไปนี้

ตาราง 1

ข้อความ	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1) ด้านการดึงดูดทางการท่องเที่ยว	4.14	.90	มาก
2) ด้านการบริหารจัดการท่องเที่ยว	3.92	.90	มาก
3) ด้านการจัดการข้อมูลเพื่อให้บริการนักท่องเที่ยว	4.06	.90	มาก
4) ด้านการสร้างการรับรู้คุณค่า	4.05	.89	มาก
5) ด้านศักยภาพของบุคลากรชุมชน	4.07	.89	มาก
6) ด้านความปลอดภัย	3.86	.94	มาก
7) ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน	3.93	.91	มาก
ผลรวม	4.00	.81	มาก

2. การเปรียบเทียบการบริหารจัดการศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชนแบบยั่งยืน พบว่า เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ มีความคิดเห็นแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 2 เปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของการบริหารจัดการศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชนแบบยั่งยืน เครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชนสุโขทัย ทั้งหมด 7 ด้าน จำแนกตามเพศ

เปรียบเทียบความแตกต่างของ ค่าเฉลี่ย ทั้งหมด 7 ด้าน จำแนก ตามเพศ	F	Sig.
	11.043	.001*

ตาราง 3 อธิบายความแปรปรวนของข้อมูลการบริหารจัดการศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชนแบบยั่งยืน ทั้งหมด 7 ด้าน จำแนกตามอายุ

Between Groups	14.572	4	3.643	5.817	.000*
Within Groups	247.389	395	.626		
Total	261.961	399			

ตาราง 4 อธิบายความแปรปรวนของข้อมูลการบริหารจัดการศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชนแบบยั่งยืน
ทั้งหมด 7 ด้าน จำแนกตามระดับการศึกษา

Between Groups	11.717	5	2.343	2.933	.013*
Within Groups	314.794	394	.799		
Total	326.510	399			

ตาราง 5 อธิบายความแปรปรวนของข้อมูลการบริหารจัดการศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชนแบบยั่งยืน
ทั้งหมด 7 ด้าน จำแนกตามอาชีพ

Between Groups	7.887	5	2.577	2.934	.048*
Within Groups	321.363	394	.816		
Total	329.250	399			

3. แนวทางการบริหารจัดการศักยภาพการท่องเที่ยว โดยชุมชนแบบยั่งยืน เครือข่ายท่องเที่ยวโดย ชุมชนสุโขทัย ทั้งหมด 7 ด้าน สรุปผลการวิจัยจากการสนทนากลุ่ม การสัมภาษณ์แบบเชิงลึก พบว่า

ประเด็นการสัมภาษณ์	สรุปผลการวิจัยจากการสัมภาษณ์
1. ด้านการดึงดูดทางการท่องเที่ยว	เนื่องด้วยการท่องเที่ยวโดยชุมชนของจังหวัดสุโขทัย ถือว่ามีความเป็นเอกลักษณ์ มีชื่อเสียง และมีความเก่าแก่ โดยเฉพาะการท่องเที่ยวด้านประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี ศิลปกรรมและสถาปัตยกรรม รวมถึงคนในชุมชนมีวิถีชีวิตที่เรียบง่าย ชุมชนมีบรรยากาศเงียบสงบ ไม่วุ่นวาย สะอาด ร่มรื่น ปลอดภัย ทำให้ผู้มาเยี่ยมชมและท่องเที่ยวรู้สึกผ่อนคลาย จึงทำให้นักท่องเที่ยวทั้งคนไทยและต่างประเทศให้ความสนใจ ดังนั้นแนวทางการบริหารจัดการศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชนแบบยั่งยืน จึงมีความจำเป็นที่จะต้องเริ่มจากการสร้างจิตสำนึก การสร้างการตระหนักรู้ของคนในชุมชน รวมถึงหน่วยงาน/องค์กรที่เกี่ยวข้อง เครือข่าย และนักท่องเที่ยวที่จะต้องร่วมกัน อนุรักษ์สืบสาน พัฒนา ต่อยอด ถ่ายทอดสิ่งที่มีคุณค่าสู่ความภาคภูมิใจ ความหวงแหน ที่จะดูแลรักษาให้คงอยู่สืบไป
2. ด้านการบริหารจัดการท่องเที่ยว	แนวทางการบริหารจัดการศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชนแบบยั่งยืน สิ่งสำคัญที่สุดคือ จะต้องเริ่มจากผู้นำชุมชนและคนในชุมชนเห็นความสำคัญและเข้ามามีส่วนร่วมในทุกกระบวนการของการบริหารจัดการท่องเที่ยว โดยเฉพาะการมีกฎกติกาในการจัดการการท่องเที่ยว มองเห็นคุณค่าของทรัพยากรที่มีในชุมชน ใช้ให้เกิดความคุ้มค่าสูงสุด รู้รักหวงแหน ควบคู่ไปกับการดูแล รักษา อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ศิลปวัฒนธรรม

	ประเพณีที่จะส่งต่อไปยังรุ่นลูกหลาน รวมถึงการต่อยอด พัฒนา ยกระดับ เพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจและสังคมของชุมชน การให้การส่งเสริม สนับสนุน จากทุกภาคส่วน ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานภาคเอกชน และ เครือข่ายระหว่างชุมชน มีการศึกษา ดูงานชุมชนที่เป็นต้นแบบในการจัดการ ท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และนำความรู้มาปรับปรุง พัฒนาอย่างต่อเนื่อง โดยมองไปถึงการสร้างอาชีพและรายได้ให้กับคนใน ชุมชน เพื่อให้เกิดการพึ่งพาตนเองอย่างเข้มแข็ง และยั่งยืนได้ในที่สุด
3. ด้านการจัดการข้อมูลเพื่อให้บริการ นักท่องเที่ยว	เนื่องด้วยนักท่องเที่ยวมีความหลากหลาย มีทั้งคนไทยและต่างประเทศ แนว ทางการจัดการข้อมูลเพื่อให้บริการนักท่องเที่ยว จึงต้องมีการวางแผนอย่าง เป็นระบบ และมีความพร้อมในการให้บริการ ไม่ว่าจะเป็นด้านเจ้าหน้าที่ ที่ คอยให้ความรู้และข้อมูล รวมถึงด้านช่องทางในการให้บริการที่ต้องมี หลากหลายช่องทาง คำนึงถึงความสะดวกรวดเร็ว ข้อมูลในการให้บริการต้อง มีความเป็นปัจจุบันอยู่เสมอ
4. ด้านการสร้างการรับรู้คุณค่า	แนวทางที่สำคัญในการสร้างการรับรู้คุณค่า คือ ต้องเกิดจากความรู้สึกทั้งผู้ให้ และผู้รับบริการอย่างแท้จริง โดยเฉพาะชุมชนจะต้องร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ กับนักท่องเที่ยว เพื่อสร้างการตระหนักรู้ถึงคุณค่าในทุกด้านไม่จะเป็นด้าน ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชุมชนท้องถิ่น ด้านภาพลักษณ์ ด้านคุณภาพของสินค้าและการให้บริการ ด้านความเป็น มิตร ด้านการดูแลเอาใจใส่ ด้านการตอบสนองต่อผู้รับบริการ ด้านองค์ ความรู้
5. ด้านศักยภาพของบุคลากรชุมชน	แนวทางในการบริหารจัดการศักยภาพของบุคลากรชุมชน เนื่องด้วยปัจจุบัน กระแสการท่องเที่ยวโดยชุมชน กระแสการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ เชิง วัฒนธรรม กำลังเป็นที่นิยม โดยเฉพาะกระแสของ Soft Power ที่ให้ ความสำคัญในการสร้างสรรค์เศรษฐกิจบนฐานอัตลักษณ์ของชุมชน จึง จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องเริ่มจากการสร้างความรู้ ความเข้าใจ และสร้างทักษะให้ บุคลากรชุมชนมีความพร้อมและมีศักยภาพที่หลากหลาย เพื่รองรับ นักท่องเที่ยวที่มีความหลากหลายทั้งเชื้อชาติ ศาสนา วัฒนธรรม ภาษา ตลอดจนความสามารถและทักษะในการถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับกิจกรรม การท่องเที่ยวที่น่าสนใจและสร้างความพึงพอใจสูงสุด
6. ด้านความปลอดภัย	แนวทางในการบริหารจัดการด้านความปลอดภัย ถือเป็นส่วนสำคัญที่สุด ดังนั้น ชุมชนจะต้องมีเจ้าหน้าที่ ที่คอยดูแล เอาใจใส่อยู่ตลอดเวลา มีเวรยาม คอยเฝ้าระวัง คอยอำนวยความสะดวกในทุกที่ ทุกจุดที่มีนักท่องเที่ยวอย่าง เพียงพอ โดยเฉพาะมีระบบ มีมาตรการในการจัดการด้านความปลอดภัย อย่างทั่วถึง รวดเร็ว และมีประสิทธิภาพ

7. ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน	แนวทางในการบริหารจัดการด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน เพราะคนในชุมชนคือเจ้าของชุมชน ในการจัดให้บริการด้านสินค้าหรือบริการต่างๆ ต้องเริ่มจากการเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผน การตัดสินใจ การลงมือปฏิบัติร่วมกันของคนในชุมชน จะต้องมีการติดตามประเมินกิจกรรมที่ทำร่วมกัน เพื่อพัฒนาปรับปรุงกิจกรรมการท่องเที่ยวให้ดีขึ้นและได้มาตรฐาน มีความได้เปรียบทางการแข่งขัน เพื่อยกระดับ ต่อยอดการท่องเที่ยวของชุมชนให้เป็นที่ยอมรับ เมื่อการท่องเที่ยวของชุมชนมีชื่อเสียง ก็จะสามารถสร้างงาน สร้างรายได้ให้กับคนในชุมชนและชุมชนใกล้เคียงได้ จนเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันระหว่างคนในชุมชน ชุมชนใกล้เคียงนักท่องเที่ยว เครือข่าย และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อร่วมแรง ร่วมใจกันพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง จนขยายผลเชื่อมโยงการท่องเที่ยวแบบบูรณาการ ร่วมกันอนุรักษ์ ศิลปวัฒนธรรม และประวัติศาสตร์ และวิถีชีวิตชุมชน ให้เกิดความเข้มแข็งอย่างยั่งยืนได้ในที่สุด
------------------------------	--

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษาค้นคว้า ผู้วิจัยขอนำเสนอตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยมีข้อค้นพบที่น่าสนใจ ดังนี้

1. ระดับการบริหารจัดการศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชนแบบยั่งยืน เครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชนสุโขทัย ผลการวิจัยพบว่า

โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านการดึงดูดทางการท่องเที่ยว รองลงมา คือ ด้านศักยภาพของบุคลากรชุมชน ด้านการจัดการข้อมูลเพื่อให้บริการนักท่องเที่ยว ด้านการสร้างการรับรู้คุณค่า ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน ด้านการบริหารจัดการท่องเที่ยว และด้านความปลอดภัย ซึ่งจากผลของการวิจัยด้านที่นักท่องเที่ยวให้ความสำคัญในการบริหารจัดการศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นอันดับต้นๆ นั่นคือ ด้านการดึงดูดทางการท่องเที่ยว เนื่องด้วยการท่องเที่ยวโดยชุมชนของจังหวัดสุโขทัย ถือว่ามีความเป็นเอกลักษณ์ มีชื่อเสียง และมีความเก่าแก่ โดยเฉพาะการท่องเที่ยวด้านประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี ศิลปกรรมและสถาปัตยกรรม รวมถึงคนในชุมชนมีวิถีชีวิตที่เรียบง่าย ชุมชนมีบรรยากาศเงียบสงบ ไม้ฉุนวาย สะอาด ร่มรื่น ปลอดภัย ทำให้ผู้มาเยี่ยมชมและท่องเที่ยวรู้สึกผ่อนคลาย จึงทำให้นักท่องเที่ยวทั้งคนไทยและต่างประเทศให้ความสนใจ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของคอลเลียร์ เอ. และฮารเวย์ เอส. (Collier A., & Harraway S., 1997) ที่ได้กล่าวไว้ว่า แหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพประกอบด้วย องค์ประกอบหลัก 3 ประการ หรือ 3As ได้แก่ 1) สิ่งดึงดูดใจ (Attraction) ที่เกิดจากสถานที่ (Site) หรือเหตุการณ์ (Event) โดยสถานที่อาจเกิดจากธรรมชาติหรือมนุษย์สร้างขึ้นแต่เหตุการณ์ที่น่าประทับใจเกิดจากมนุษย์เป็นผู้สร้างขึ้น 2) สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities) หมายถึง บริเวณพื้นที่และ

อาคารและสิ่งปลูกสร้างต่างๆ ที่สร้างขึ้นเพื่อรองรับกิจกรรมของนักท่องเที่ยวผู้มาเยี่ยมชม และกิจกรรมในการบริหารจัดการพื้นที่ สิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว การก่อสร้างปัจจัยพื้นฐาน เช่น ระบบการขนส่ง ระบบการสื่อสาร ระบบสาธารณูปโภคพื้นฐาน ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นและมีความสำคัญสำหรับนักท่องเที่ยว เพราะจะช่วยให้นักท่องเที่ยวได้รับความสะดวกสบายและเป็นการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับแหล่งท่องเที่ยวด้วยและ 3) การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Accessibility) ซึ่งจำเป็นที่จะต้องมีการขนส่งและการคมนาคม (Transportation) ประกอบด้วยเส้นทางหรือถนน ยานพาหนะ และผู้ประกอบการขนส่ง เพื่อลำเลียงคนและสิ่งของไปยังจุดหมายปลายทาง

2. เปรียบเทียบการบริหารจัดการศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชนแบบยั่งยืน ผลการวิจัยพบว่า

เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชนแบบยั่งยืน เครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชนสุขทัย แตกต่างกัน ส่วนสถานภาพการสมรส รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และภูมิภานา มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชนแบบยั่งยืน เครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชนสุขทัยไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จากผลของการวิจัยสอดคล้องกับแนวคิดของดวงดาว โยชิตะ (2565) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนารูปแบบและกิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืน กรณีศึกษา : ชุมชนบ้านปะอาว อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี บนแนวคิด “ค้นโคมะจิชิตุริ” ผลการศึกษาพบว่า ลักษณะทางประชากรศาสตร์ด้านอายุ ด้านระดับการศึกษา ด้านอาชีพ ด้านรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ด้านสถานภาพสมรส มีความสัมพันธ์ ต่อพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวในการเดินทางท่องเที่ยวโดย ชุมชนปะอาว อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี ที่ระดับนัยสำคัญที่ 0.05

3. แนวทางการการบริหารศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชนแบบยั่งยืน ผลการวิจัยพบว่า

แนวทางการการบริหารศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชนแบบยั่งยืน เครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชนสุขทัย ทั้ง 7 ด้าน ได้แก่ 1. ด้านการดึงดูดทางการท่องเที่ยว จะต้องเป็นเจ้าบ้านที่ดี สร้างความเป็นมิตร สร้างความรู้สึกปลอดภัย ความน่าเชื่อถือ รักษาความเป็นเอกลักษณ์ ความมีชื่อเสียง และการเป็นที่ยอมรับให้คงอยู่สืบไป 2. ด้านการบริหารจัดการท่องเที่ยว จะนำสู่ความยั่งยืน ต้องเริ่มจากคนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ ผู้นำชุมชนต้องเข้มแข็ง เครือข่ายทุกภาคส่วนต้องส่งเสริมผลักดันร่วมกัน มองถึงความคุ้มค่า พร้อมสร้างสรรค์การท่องเที่ยวในทุกมิติอย่างน่าสนใจ ควบคู่กับการสร้างความเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ให้คนกับธรรมชาติอยู่ร่วมกันอย่างสมดุล 3. ด้านการจัดการข้อมูลเพื่อให้บริการนักท่องเที่ยว ในยุคข้อมูลข่าวสาร ชุมชนต้องเตรียมความพร้อมในด้านเจ้าหน้าที่ ที่เกี่ยวข้อง ด้านเทคโนโลยี มีสื่อประชาสัมพันธ์ที่ทันสมัย สัญญาณอินเทอร์เน็ตในการสื่อสารมีความสะดวก ทัวถึง รวดเร็ว ทันใจ พร้อมให้บริการในทุกด้าน 4. ด้านการสร้างการรับรู้คุณค่า ต้องเกิดจากความรู้สึกทั้งผู้ให้และผู้รับบริการอย่างแท้จริงโดยเฉพาะคุณค่าด้านจิตใจ ความความรู้สึก นึกคิด รู้สึกสนุก ปลอดภัย ประทับใจ มีความสุข 5. ด้านศักยภาพของบุคลากรชุมชน โดยเฉพาะกระแสของการสร้างสรรค์เศรษฐกิจบนฐานอัตลักษณ์ของชุมชน จึงจำเป็นอย่างยั้งที่ต้องเริ่มจากการ

สร้างความรู้ ความเข้าใจ และสร้างทักษะให้บุคลากรชุมชนมีความพร้อมและมีศักยภาพที่หลากหลาย เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวที่มีความหลากหลายทั้งเชื้อชาติ ศาสนา วัฒนธรรม ภาษา 6. ด้านความปลอดภัย เพราะความปลอดภัย คือสิ่งที่เราทุกคนให้ความสำคัญเป็นอันดับต้นๆ ชุมชนจะต้องวางระบบความปลอดภัยให้ได้มาตรฐานให้กับนักท่องเที่ยว มีเจ้าหน้าที่ มีป้ายการสื่อสารในทุกช่องทางที่ชัดเจน คอยอำนวยความสะดวกในทุกที่ ทุกเวลา เพื่อสร้างความเชื่อใจ ไว้วางใจ และกลับมาใช้บริการใหม่ และ 7. ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน เพราะคนในชุมชนคือเจ้าของชุมชน ในการจัดให้บริการด้านสินค้าหรือบริการต่างๆ ต้องเริ่มจากการเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผน การตัดสินใจ การลงมือปฏิบัติร่วมกันของคนในชุมชน จะต้องมีการติดตามประเมินกิจกรรมที่ทำร่วมกันเพื่อพัฒนาปรับปรุงกิจกรรมการท่องเที่ยวให้ดีขึ้นและได้มาตรฐาน มีความได้เปรียบทางการแข่งขัน เพื่อยกระดับ ต่อยอดการท่องเที่ยวของชุมชนให้เป็นที่ยอมรับ เมื่อการท่องเที่ยวของชุมชนมีชื่อเสียง ก็จะสามารถสร้างงานสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชนและชุมชนใกล้เคียงได้ จนเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันระหว่างคนในชุมชน ชุมชนใกล้เคียงนักท่องเที่ยว เครือข่าย และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อร่วมแรง ร่วมใจกันพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง จนขยายผลเชื่อมโยงการท่องเที่ยวแบบบูรณาการ ร่วมกันอนุรักษ์ ศิลปวัฒนธรรม และประวัติศาสตร์ และวิถีชีวิตชุมชน ให้เกิดความเข้มแข็ง อย่างยั่งยืนได้ในที่สุด จากผลของการวิจัยสอดคล้องกับแนวคิดของจุฑาธิปต์ จันทร์เอียด, อังสุมาลิน จ่านงชอบ และ ญัณฐพัชร มณีโรจน์ (2560) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อย่างยั่งยืนของชุมชนบ้านริมคลอง จังหวัดสมุทรสงคราม จากการศึกษาพบว่า แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของชุมชนบ้านริมคลอง จำนวน 6 แนวทาง ได้แก่ 1) แนวทางการพัฒนาด้านการตลาด 2) แนวทางการพัฒนาด้านแหล่งท่องเที่ยวและสิ่งดึงดูดใจ 3) แนวทางพัฒนาด้านการเข้าถึง 4) แนวทางการพัฒนาด้านที่พัก 5) แนวทางการพัฒนาด้านสิ่งอำนวยความสะดวก และบุคลากร 6) แนวทางการพัฒนาด้านการจัดการ และการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว ในทำนองเดียวกับผลงานวิจัยของวรกรณ ใจน้อย, ชูพัทธ์ สุทธิสา และ เสาวภา สุขประเสริฐ (2560) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ เขตเทศบาลตำบลเชียงคาน อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย จากการศึกษาพบว่า ปัจจัยเงื่อนไขสำคัญที่ส่งผลต่อการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ ความต้องการมีส่วนร่วมของชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว การจัดกิจกรรมทางการท่องเที่ยวลักษณะต่างๆ รวมถึงการดูแลความปลอดภัย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัยในครั้งนี้

1.1 จากผลการวิจัยพบว่า ด้านความปลอดภัย ถือเป็นประเด็นที่จะต้องให้ความสำคัญเป็นอันดับต้นๆ ดังนั้น ชุมชนจะต้องมีการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมความสะดวกในการรองรับนักท่องเที่ยวอย่างเพียงพอ วางระบบความปลอดภัยให้ได้มาตรฐาน

1.2 จากผลการวิจัยพบว่า เครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชนสุโขทัย ควรมีการส่งเสริม สนับสนุน ผลักดันให้ชุมชนมีความหลากหลาย ความต่อเนื่องและสอดคล้องกับวิถีชีวิต วัฒนธรรม ประเพณี ท้องถิ่นและมีกิจกรรมร่วมกับชุมชน มีสื่อประชาสัมพันธ์ที่หลากหลายเพื่อให้ข้อมูลข่าวสารแก่นักท่องเที่ยว มีบุคลากรเพียงพอที่จะให้บริการนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะการเพิ่มจำนวนผู้นำเที่ยวในชุมชน เปิดโอกาสให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง สร้างการรับรู้คุณค่าของวัฒนธรรม วิถีชีวิต ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้กับนักท่องเที่ยว ตลอดจนมีการบริหารจัดการทรัพยากรในชุมชน เพื่อการจัดการท่องเที่ยวให้เกิดความคุ้มค่า เกิดการยกระดับ สร้างอาชีพและรายได้ให้กับคนในชุมชน ส่งเสริมพึ่งพาตนเองอย่างเข้มแข็ง และยั่งยืน

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาวิจัยด้านปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารจัดการศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชนแบบยั่งยืน โดยเฉพาะปัจจัยที่มีความเชื่อมโยงด้านสังคม เศรษฐกิจ การศึกษา ศาสนา วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม ที่จะส่งผลกระทบต่อในเชิงสร้างสรรค์ ศึกษาปัจจัยด้านจิตสำนึกของคนในชุมชน ให้เกิดความรู้สึกของความเป็นเจ้าของชุมชน เพื่อให้เกิดความรู้สึกหวงแหน เกิดความภาคภูมิใจ เห็นคุณค่า พร้อมทั้งจะเรียนรู้ตลอดชีวิต เข้ามามีส่วนร่วมในการฟื้นฟู อนุรักษ์ พัฒนา ต่อยอด ปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง ให้ทันยุค ทันสมัย สอดรับกับนโยบายของประเทศ สอดรับกับกระแสโลกได้อย่างไม่ล้าสมัย จนเกิดการถ่ายทอดสืบสาน ไปยังรุ่นลูกหลานอย่างไม่ขาดสาย ต่อเนื่อง และยั่งยืน

2.2 ควรมีการศึกษาวิจัยเรื่อง การสร้างสรรค์เศรษฐกิจบนฐานอัตลักษณ์ของชุมชน ที่มีความครอบคลุมถึงปัจจัยด้านเทคนิคการขาย การสร้างสินค้า บริการที่น่าสนใจ กลยุทธ์ทางการตลาด ช่องทางการจำหน่ายที่หลากหลาย ควบคู่ไปกับการให้ความสำคัญด้านคุณค่าและการสร้างมูลค่าเพิ่มอย่างสมดุล กล่าวคือในทุกกระบวนการที่สร้างสรรค์ต้องพร้อมที่จะเอื้อต่อความเป็นอยู่ วิถีชีวิตที่ดีของชุมชน ไม่ก่อให้เกิดความสูญเสียความเป็นชุมชน ต้องคงความเป็นเอกลักษณ์ ที่จะก่อให้เกิดคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นของคนในชุมชนอย่างยั่งยืน โดยเฉพาะการให้ความสำคัญด้านคุณค่าของประเพณี สังคมและวัฒนธรรม ธรรมชาติ และมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนเป็นฐานสำคัญ

เอกสารอ้างอิง

- กรมการพัฒนาชุมชน. (2561). *คู่มือบริหารโครงการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี*. กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย.
- จุฑาธิปต์จันทร์เอียด, อังสุมาลิน จ้านงขอบ, และณัฏฐพัชร มณีโรจน์. (2560). แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อย่างยั่งยืนของชุมชนบ้านริมคลอง จังหวัดสมุทรสงคราม. *วารสารธุรกิจปริทัศน์*. 9 (2), 21-38.
- ดวงดาว โยชิตะ. (2565). แนวทางการพัฒนารูปแบบและกิจกรรมการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืน กรณีศึกษา : ชุมชนบ้านปะอาว อ.เมือง จ. อุบลราชธานี บนแนวคิด “คั่นโคมะจิชทีคุรี”. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม*. 12 (1), 109-122.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2556). *การวิจัยเบื้องต้น*. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- วรากรณ์ ใจน้อย, ชูพัทธ์ สุทธิสา และ เสาวภา สุขประเสริฐ. (2560). การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ เขตเทศบาลตำบลเชียงคาน อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย. *วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย*. 7 (22), 109-121 .
- สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ. (2561). *ยุทธศาสตร์ชาติพ.ศ. 2561-2580*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- ASEAN Secretariat. (2010). *Master Plan on ASEAN Connectivity*. Jakarta: ASEAN Secretariat.
- Collier, A. & Harraway, S. (1997). *Principles of Tourism*. Auckland: Longman.
- World Tourism Organization (UNWTO). (2018). UNWTO Tourism Highlights 2018 Edition. Online. Retrieved January 6, 2019, from <https://www.e-unwto.org/doi/pdf/10.18111/9789284419876>.